

Catherine MacCoun

**De weg
van de
alchemist**

*Een handleiding
voor de
moderne magiër*

Altamira-Becht · Haarlem

© 2008 by Catherine MacCoun

Oorspronkelijke titel: *On Becoming an Alchemist*

Oorspronkelijke uitgever: Trumpeter, Boston/London

Voor het Nederlandse taalgebied:

© 2009 Uitgeverij Altamira-Becht BV, Postbus 317, 2000 AH Haarlem

(e-mail: post@gottmer.nl)

Uitgeverij Altamira-Becht BV maakt deel uit van de Gottmer Uitgevers Groep BV

Vertaling: Liesbeth Groot Koerkamp

Illustraties: {???

Vormgeving omslag en binnenwerk: Peter Slager (www.garage-bno.nl)

Druk en afwerking: {???

ISBN 978 90 6963 855 3 / NUR {???

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of een andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

www.altamira-becht.nl

www.diepmagazine.nl

Inhoud

(Deel een)

Grondbeginselen

- (1) *Op zoek naar de steen der wijzen*
- (2) *De geheime codes kraken*
- (3) *Het subtiële van het grove scheiden*
- (4) *Vederlichtheid en zwaartekracht*
De verticale wereld bevaren
- (5) *Achterwaarts leven*
Tijd, vrijheid en magische intuïtie

(Deel twee)

Werkwijzen

- (6) *Het Grote Werk begint*
- (7) *Calcinatio – verassing*
- (8) *Dissolutio – oplossing*
- (9) *Separatio – scheiding*
- (10) *Coniunctio – verbinding*
- (11) *Fermentatio – gisting*
- (12) *Sublimatio – sublimatie*
- (13) *Radiatio – straling*

Bijlage 1: Meditatie

Bijlage 2: Avondschool

Aanbevolen literatuur

(Deel een)

Grondbeginselen

---

(1) *Op zoek naar de Steen der wijzen*

Omstreeks 1365 kocht Nicolas Flamel, een jonge schrijver die in Parijs woonde, voor twee florijnen een verguld boek. In een tijd dat boeken luxevoorwerpen waren was twee florijnen belachelijk goedkoop. Het was net zoiets als de Gutenberg-bijbel bij De Slegte vinden. Hij vermoedde dat het boek gestolen was, of misschien verborgen en vervolgens ontdekt door iemand die geen idee had van de waarde ervan.

Het boek was met de hand geschreven, op een of ander vreemd materiaal dat Flamel voorkwam als dunne repen van boomschors. Het bestond uit drie delen van elk zeven bladen en elk zevende blad was met de hand beschilderd. Op de eerste pagina stond als auteur vermeld ‘Abraham de Jood, prins, priester, Leviet, astroloog en filosoof’, gevolgd door een stroom vervloekingen voor iedereen die verder durfde te lezen, tenzij hij priester of scriba was. Hoewel hij waarschijnlijk niet het soort scriba was dat Abraham voor ogen stond, vond Flamel dat hij onder de uitzonderingen viel en las dus verder.

Hij had de indruk dat het boek een zelfhulphandleiding was voor Hebreeërs die hun belasting niet konden betalen aan het Romeinse Rijk. Er werd in beweerd dat basismetalen met behulp van een steen der wijzen in zilver en goud konden worden veranderd, waarna werd uitgelegd hoe je er een kon maken. De tekst was zo duidelijk als een kookboek, op één punt na: het belangrijkste ingrediënt werd niet gespecificeerd, er werd alleen maar vaag naar verwezen als *prima materia* (dat wil zeggen ‘eerste materie’). Daar schoot hij net zoveel mee op als wanneer er had gestaan: ‘Het belangrijkste ingrediënt is het belangrijkste ingrediënt.’

Ter illustratie van de *prima materia* stonden er echter enkele prachtige afbeeldingen in. Een ervan stelde een jonge man met gevleugelde voeten voor, van wie Flamel aannam dat het de god Hermes/Mercurius was. Een oude man met een zandloper op zijn hoofd en een zeis in zijn hand zat Mercurius achterna. Vervolgens kwam er een plaatje van een bloem met een blauwe steel en rode en witte bloembladen, die op de top van een berg groeide en door draken en griffioenen werd omringd. Hierna kwam een afbeelding van een rozenstruik die in de buurt van een holle eik groeide. Onder aan de rozenstruik ontsprong een ondergrondse stroom. Er stonden vele mensen te graven om de stroom te vinden, terwijl één man probeerde hem te wegen. Het beeldverhaal eindigde met een afbeelding van soldaten die baby's doodden en hun bloed opvingen. Dit laatste beeld was het enige dat er voor Flamel ongeveer als een procedure uitzag. Hij vermoedde dat het de onder Herodes gepleegde kindermoord in Bethlehem voorstelde. Flamel kende toevallig een begraafplaats die aan de Onschuldige Kinderen was gewijd, dus daar ging hij heen en begroef er enkele door hem gekopieerde 'hierogliefen' uit het boek.

Hij wist niet wat hij verder nog kon doen. Hij peinsde dagenlang over de afbeeldingen, maar hij kwam er niet achter waar hij moest beginnen. Zijn jonge bruid Peronelle (over wie hij zegt: 'Ik hield evenveel van haar als van mezelf'), die zag dat hij gedeprimeerd begon te raken, vroeg: 'Wat is er, Nicolas?' Hij liet haar het boek zien. Ze vond het geweldig en begon het samen met hem te bestuderen. Hoewel het ook haar niet lukte te ontdekken om welke materie het ging, gaf het hem veel troost om samen met haar het mysterie te onderzoeken.

Flamel maakte uiterst nauwkeurige kopieën van de raadselachtige illustraties en liet ze aan elke geleerde zien die hij kon vinden. De meesten hadden geen idee en lachten om het idee van een steen der wijzen. Eén geleerde echter, een natuurkundige die Anselm heette, beweerde dat hij precies wist wat de symbolen betekenden en gaf vervolgens een uitvoerige uitleg. Hij zei bijvoorbeeld dat kwikzilver uitsluitend vast kon worden – dat wil zeggen: van zijn vluchtigheid ontdaan – door het in het bloed van heel jonge kinderen in te koken.

Helaas bleek de exegese van Anselm 'eerder subtiel dan waar' te zijn. Flamel schrijft: 'Deze uitleg stuurde me eenentwintig jaar lang door een labyrint van talloze verkeerde processen, waarbij ik uiteraard

geen experimenten met kinderbloed uitvoerde, want dat vond ik afschuwelijk.’

Na eenentwintig jaar geen stap verder te zijn gekomen, bedacht Flamel dat hij beter op zoek kon gaan naar de bron van het boek. Misschien zou hij in Spanje een joodse priester kunnen vinden die hem de Kabbala kon uitleggen. Met goedkeuring van zijn vrouw begon hij aan de traditionele pelgrimstocht naar de kerk van Sint-Jacobus van Compostela. Hoewel hij er niet in slaagde zo’n priester te vinden, ontmoette hij op de terugreis wel een koopman die hem introduceerde bij een bekeerde joodse geleerde die Meester Canches heette. Canches herkende de gekopieerde illustraties van Flamel onmiddellijk en wilde heel graag weten waar het oorspronkelijke boek was. Flamel bood aan het hem te laten zien in ruil voor een interpretatie van de afbeeldingen. Canches ging hierop in en van hem vernam Flamel wat *prima materia* was. Maar voordat Canches kon uitleggen hoe hij die moest bereiden, werd hij ziek. Hij stierf na zeven dagen hevige te hebben overgegeven. Flamel begroef hem en keerde naar huis terug.

Na nog drie jaar ‘nadenken over de woorden van de filosofen en testen van verschillende handelingen die ze voorstelden’ lukte het hem uiteindelijk om het basisingrediënt te bereiden. Toen hij dat eenmaal had bereikt, was de rest zo gemakkelijk dat ‘ik het nauwelijks fout kon doen’. Hij hoefde alleen maar de instructies in het boek letterlijk uit te voeren. Op 17 januari 1392 gebruikte hij in aanwezigheid van zijn vrouw de steen der wijzen om een half pond kwikzilver in zuiver zilver te veranderen. Op 25 april paste hij de steen der wijzen opnieuw op een half pond kwikzilver toe en deze keer bracht hij puur goud voort. Hierna maakten hij en Peronelle nog drie keer goud. Samen deden ze schenkingen aan veertien ziekenhuizen en zeven kerken, bouwden ze drie kapellen en restaureerden ze zeven begraafplaatsen.

Materie is belangrijk

Inmiddels ben je waarschijnlijk tot de slotsom gekomen dat dit verhaal een allegorie is, omdat het met de onwaarschijnlijk lage prijs van het boek begint en met de nog onwaarschijnlijker verandering van kwikzilver in goud eindigt. Je denkt dat alles in het verhaal waarschijnlijk voor iets anders staat. Als je de verborgen betekenis van de verschillende

bestanddelen kunt ontdekken – de geliefde echtgenote, de onwetende geleerden, de pelgrimstocht, de begraafplaats, het bloed van onschuldige kinderen enzovoort – zul je een soort spiritueel pad kunnen onderscheiden dat metaforisch met ‘goud’ wordt omschreven. Je weet misschien ook dat psycholoog Carl Jung teksten zoals deze intensief heeft bestudeerd en er vele beelden in heeft ontdekt die in de dromen van zijn patiënten voorkwamen. Hij concludeerde dat deze beelden fixaties waren van het collectieve onbewuste en dat alchemie een oude vorm van dieptepsychologie was.

Dat is allemaal waar, in zekere zin. Als allegorie gelezen belooft het verhaal jarenlange studie en meditatie. Het staat vol symbolen en beschrijvingen van innerlijke (dat wil zeggen: psychische of spirituele) processen. Maar is het *alleen maar* een allegorie? Is het de bedoeling dat we tot de slotsom komen dat geen van deze gebeurtenissen echt in de buitenwereld heeft plaatsgehad?

Nicolas Flamel heeft echt bestaan; hij stierf in 1415 en werd begraven bij de kerk van Saint-Jacques-de-la-Boucherie. Toen de kerk in 1717 werd afgebroken, ging de steen met inscripties op zijn graf verloren. Hij dook uiteindelijk weer op in de Rue des Arias in de winkel van een kruidenier die het als een hakblok voor zijn kruiden gebruikte. Volgens de tekst op de steen gaf Nicolas Flamel, schrijver, veel geld aan liefdadige doelen, waaronder schenkingen aan verschillende kerken en ziekenhuizen in Parijs. In die tijd was een schrijver ongeveer zoets als een typist, een laag betaalde klerk. Hoe slaagde een schrijver erin filantroop te worden?

Natuurlijk hebben een heleboel charlatans en oplichters zichzelf alchemist genoemd. In middeleeuws Europa vroegen pseudo-alchemisten grote hoeveelheden goud, zilver en sieraden aan rijke en goedgelovige mensen, waarbij hun enige magische act was dat ze zowel deze rijkdommen als zichzelf lieten verdwijnen. Waarschijnlijk pasten enkele alchemisten kennis van chemie en metallurgie toe om legeringen te vervaardigen die alleen maar op goud leken. In 1317 vaardigde paus Johannes XXII een decreet uit dat deze praktijken verbood, zoals de Romeinse keizer Diocletianus meer dan tien eeuwen eerder ook had gedaan. Toch kunnen de alchemistische geleerden bogen op enkelen van de grootste wetenschappelijke geesten uit de geschiedenis. Isaac Newton was een alchemist, evenals Basilius Va-

lentinus, de vader van de moderne chemie, en Roger Bacon, de Engelse natuurkundige, astronoom en wiskundige. Bacon formuleerde het grondbeginsel van het empirisme: dat de ervaring van onze zintuigen bepaalt wat wetenschappelijke waarheid is. Hij was niet alleen alchemist, maar uit enkele van zijn geschriften zou zelfs blijken dat hij ook de steen der wijzen had vervaardigd. Is het aannemelijk dat deze zelfverklaarde empiristen niet alleen hun wetenschappelijke geest maar ook hun wetenschappelijke apparatuur zouden aanwenden voor een waagstuk dat alleen maar een metafoor was? Zouden ze hun geloofwaardigheid in gevaar brengen voor een onderneming die alleen maar zwendel was?

Het is niet mijn bedoeling je ervan te overtuigen dat letterlijke basismetalen eertijds letterlijk in goud zijn veranderd. Dat kan niet tot volle tevredenheid van historici worden bewezen, laat staan tot die van moderne natuurwetenschappers. Maar wat wel duidelijk lijkt, is dat alchemie niet slechts een metafoor is. Alchemie is, zoals Jung schreef, een innerlijk proces. De hedendaagse alchemisten, die in natuurkundige laboratoria nog steeds met hun werk doorgaan, houden echter staande dat alchemie niet *alleen maar* een innerlijk proces is. Als de stoffelijke aspecten buiten beschouwing worden gelaten, ontgaat je huns inziens volledig waar het om gaat. Iemand die de steen der wijzen vervaardigt, moet noodzakelijkerwijs een diepgaande innerlijke verandering ondergaan, een drastische herschikking van lichaam, ziel en geest. Toch is het motief voor die innerlijke verandering het bewerkstelligen van uiterlijke verandering, dat wil zeggen: herschikking van de stoffelijke wereld. Het doel van alchemisten is wonderen verrichten. De traditionele *praktische* doelen van alchemistische magie – de gezondheid en het materiële welzijn van mensen bevorderen – moeten letterlijk worden opgevat.

Door de hele geschiedenis heen waren mensen geneigd te geloven dat de wereld in geest en materie was verdeeld en dat geest het goede deel was. De hemel werd als 'daar boven' voorgesteld en dus hoger – in zowel ruimtelijke als evaluatieve zin – dan 'hier beneden'. Dit wordt door vele spirituele praktijken weerspiegeld. Ze proberen iemand meer geestachtig en minder lichaamachtig te maken. Ze helpen je om een stoffelijke wereld die grotendeels als een gegeven wordt beschouwd te transcenderen, of om er harmonischer in te leven. Zoals Karl Marx op-

merkte toen hij geloof 'opium van het volk' noemde, leidt spiritualiteit die het stoffelijke afwijst tot ondersteuning van de aardse status-quo.

Voor alchemisten is materie geenszins iets om te verachten. Materie is belangrijk. Alchemisten zijn niet tevreden met aanpassing aan de wereld, ze willen haar veranderen. Voor hen is de lakmoesproef van spirituele waarheid of je er iets mee kunt doen. Ze proberen de innerlijke werking van de wereld te begrijpen om actief aan de schepping ervan deel te nemen.

Veel mensen zien magische handelingen als tarten van de natuurwetten. Magiërs dragen speciale gewaden, steken kaarsen aan, reciteren bezweringen en voeren eigenaardige rituelen uit. Empirisch gezien lijkt er geen oorzakelijk verband te bestaan tussen de handelingen van magiërs en het gewenste resultaat, geen reden dus waarom ze door een paar woorden boven een kristallen bol te mompelen hun grootmoeder ertoe zouden brengen geld te sturen of hun favoriete voetbalclub landskampioen te laten worden. Als het gewenste resultaat wordt bereikt, dan is dat aan het bovennatuurlijke te danken – wat dat ook is.

Het bovennatuurlijke is geen concept waarmee alchemisten werken. Veel van hun procedures klinken als handelingen van koks of scheikundigen: koken, afkoelen, ontbinden, scheiden, drogen, gisten, enzovoort. Of deze dingen nu letterlijk worden toegepast, zoals in het geval van laboratoriumalchemie, of eerder metaforisch – afkoelen in de zin van zich ontspannen –, gewone mensen doen dit ook. Wanneer deze procedures werken, dan gebeurt dat voor alchemisten volstrekt natuurlijk, volmaakt logisch.

Stel dat je zojuist rode wijn op een wit zijden shirt hebt gemorst. Hulpeloos dep je de vlek, ervan overtuigd dat het shirt geruïneerd is. Vervolgens giet je gastvrouw een beetje witte wijn over de rode wijn. Abracadabra, de vlek verdwijnt. 'Het lijkt wel magie!' ben je misschien geneigd te zeggen. Je bedoelt niet echt dat dit kunststukje de natuurwetten tart, maar neemt aan dat er een oorzaak voor is die een scheikundige zou kunnen uitleggen. Wat het magisch doet lijken, is dat de oplossing zo onverwacht is (van een wijnvlek afkomen door meer wijn te morsen) en tegelijkertijd zo doeltreffend. De magie zit hem niet in het tarten van natuurwetten, maar in het kennen ervan en ze zo toe passen dat er zo'n opmerkelijke uitwerking ontstaat. Daarom lijkt alchemistische magie werkelijk. Alchemisten kunnen door gewone han-

delingen buitengewone resultaten verkrijgen omdat ze beter dan de gemiddelde mens begrijpen hoe de wereld in elkaar zit.

In Findhorn, een winderig caravanterrein aan de Schotse kust, groeiden kolen zo groot als strandballen in een bodem die niet veel meer dan zand was. De resultaten waren zo onwaarschijnlijk dat Findhorn de reputatie kreeg een magische plek te zijn, en de tuinders daar magische mensen. Hoewel het onwaarschijnlijker lijkt dan de wijntruc, was de spectaculaire opbrengst van de tuin niet het gevolg van iets bovennatuurlijks. De bewoners van Findhorn deden de dingen waarmee elke tuinier vertrouwd is: bemesten, stutten, water geven enzovoort. Wat ongewoon was, was de bron van hun informatie. Ze ontvingen instructies van de *deva's* (natuurgeesten) die het kweken van bepaalde plantensoorten begeleidden. Zo vertelde de spinaziedeva hun dat de spinazieplanten verder uit elkaar wilden staan. De tomatendeva verzocht hun een beschutting tegen de wind te laten staan tot de planten vruchten hadden gevormd. De erwtendeva raadde aan: 'Maak je niet druk om naaktslakken. Ze vormen geen bedreiging voor ons.' Gewone handelingen bleken buitengewoon doeltreffend te zijn omdat de tuinders leerden hoe ze de tuin vanuit het standpunt van de planten konden waarnemen.

In de oudheid en de middeleeuwen waren alchemie en natuurwetenschap dezelfde discipline. Het conflict dat tot hun uiteindelijke scheiding leidde, had meer met onderzoeksmethoden dan met resultaten te maken. Om door de moderne wetenschap als feit te worden erkend, moet een verschijnsel voor elke waarnemer zichtbaar zijn. Praktisch gesproken betekent dit dat het door de zintuigen waarneembaar moet zijn, hetzij rechtstreeks, hetzij met behulp van wetenschappelijke instrumenten. Waarnemingen moeten ook herhaalbaar zijn. Experimentele resultaten worden uitsluitend als geldig beschouwd als ze zich consistent opnieuw voordoen wanneer anderen hetzelfde experiment uitvoeren. Bovendien moeten waarnemingen vrij zijn van vooringenomenheid bij de waarnemer. Om de mogelijkheid van wenswaarnemingen te verminderen, proberen wetenschappers hun eigen hypothesen te *weerleggen*.

Deze regels vormen een bewonderenswaardige maatstaf van intellectuele eerlijkheid en vergemakkelijken de ontmaskering van vooroordelen, bijgeloof en dogma's. Door ze te aanvaarden konden de na-

tuurwetenschappen heel snel vorderingen boeken. Alchemisten echter, die onder meer via meditatie, dromen, visioenen en gesprekken met geestelijke wezens tot kennis kwamen, werden er meestal door gemarginaliseerd. Hoe indrukwekkend de kolen ook worden, naar de kooldeva luisteren kan als wetenschappelijke onderzoeksmethode de toets der kritiek niet doorstaan.

De wetenschappelijke methode is heel goed om bepaalde dingen te weten te komen, maar kan een beletsel vormen om achter andere dingen te komen. Stel bijvoorbeeld dat een heer zich tot een zekere dame aangetrokken voelt en haar graag beter wil leren kennen. Kan hij dit bereiken door haar te meten, haar temperatuur op te nemen en haar aan een CAT-scan te onderwerpen? Nee, zo verneemt hij niet wat hij echt wil weten. Bovendien zal zijn handelwijze bij zijn onderzoeksobject waarschijnlijk zo verkeerd vallen dat ze hem niet meer terugbelt. Wat hij echt wil weten – de intieme geheimen van haar lichaam en geest – is alleen maar te ontdekken als hij *ophoudt* objectief te zijn. Ze zal hem haar geheimen alleen maar toevertrouwen als hij duidelijk laat merken dat hij haar leuk vindt. En hoe exclusiever zijn kennis van haar is – dat wil zeggen: hoe minder zijn kennis door andere waarnemers dan hijzelf kan worden bevestigd – hoe waardevoller zijn kennis voor hem is.

Alchemisten zouden hierop beweren dat alle natuurlijke verschijnselen iets met de dame gemeen hebben. Ze onthullen een aantal van hun geheimen bij objectief, wetenschappelijk onderzoek, maar andere geheimen schenken ze uitsluitend aan de subjectieve waarnemer. De ziel van iets – of het nu dierlijk, plantaardig of mineraal is – toont zich uitsluitend in een actieve relatie met een andere ziel. En daarbij moet je iets weten. Sommige zielen zijn beter in herkennen dan andere zielen. Het bereik en de nauwkeurigheid van de ziel als waarnemingsinstrument kan ontwikkeld en verbeterd worden. De procedures om de gaven van de ziel te ontwikkelen zijn niet minder veeleisend dan de wetenschappelijke methode. Magie is praktische toepassing van wat de ziel waarneemt. Magie is ook een test om te zien of iemand juist heeft waargenomen, want magie werkt of werkt niet.

Alchemisten willen de wereld *helemaal* begrijpen, zowel de stoffelijke als de niet-stoffelijke aspecten ervan. Ze zijn bereid het zonder de wetenschappelijke consensus te stellen (en lopen zo de kans dat ze

als zonderlingen worden betiteld) om verschijnselen te bestuderen en principes toe te passen die ze kunnen waarnemen, ongeacht of anderen hun waarnemingen nu wel of niet delen. Dit is niet hetzelfde als bijgelovig zijn. Noch is het hetzelfde als religieus zijn. Voelen alchemisten zich niet gedwongen om de lezers van de *Scientific American* te bewijzen wat ze geloven, ze voelen zich ook niet gedwongen om te geloven wat ze *zichzelf* niet kunnen bewijzen. Wat voor religieuze personen een credo zou kunnen zijn, is voor alchemisten een werkhypothese. Wanneer een alchemist met een spirituele leer of geloofsovertuiging wordt geconfronteerd, zal hij niet zo snel vragen: 'Is dat waar?', maar eerder: 'Is dat bruikbaar?' Een bruikbaar idee is een idee dat je met goed resultaat kunt opvolgen.

Het is kenmerkend voor alchemisten dat ze de natuurwetenschap als een spirituele discipline beschouwen en het spirituele met wetenschappelijke striktheid en doelmatigheid benaderen. Voor alchemisten zijn het spirituele en het materiële twee verschillende aspecten van dezelfde wereld. Dat inzicht in het ene ook inzicht in het andere is, is zowel een geloofsartikel als een werkhypothese. Alchemisten proberen iets te bewijzen *omdat ze het geloven*.

Magie op de moeilijke manier

Op het eerste gezicht klinkt magie als een gemakkelijke manier om dingen te doen. Dat vormt gedeeltelijk de aantrekkingskracht ervan. Als je echt lood in goud zou kunnen veranderen, hoefde je 's ochtends niet op te staan en naar je werk te gaan. Maar wanneer je de verslagen van alchemisten leest over hun zoektocht naar de steen der wijzen, lijkt dingen 'op de gemakkelijke manier' doen waanzinnig moeilijk. Het heeft Nicolas Flamel het grootste deel van zijn volwassen leven gekost om 250 gram goud te vervaardigen. Hetzelfde resultaat had hij beslist ook bereikt als hij een betere baan had gezocht.

Als belasting aan het Romeinse Rijk betalen echt het enige is wat je wilt, dan zou ik je aanraden een boek over geldzaken te kopen. Hoewel je dat en andere praktische resultaten met behulp van alchemie inderdaad kunt bereiken, en aan geld komen iets is dat alchemistische aandacht ten volle verdient, is het bijna net zoiets als een koe kopen als je alleen maar een glas melk wilt. Voor alchemisten kan ook een

bescheiden materieel resultaat een enorme innerlijke inspanning vergen, omdat alchemisten wat buiten hen is veranderen door te veranderen wat binnenin is.

Alle magiërs gaan uit van de veronderstelling dat innerlijke gebeurtenissen invloed kunnen uitoefenen op uiterlijke gebeurtenissen, dat externe verschijnselen veranderd kunnen worden door wat er in de menselijke geest gebeurt. Anders dan men algemeen aanneemt, wordt deze veronderstelling door de meeste wetenschappers gedeeld. Ze moeten er alles aan doen om geestelijke factoren bij natuurkundige experimenten te elimineren. Wanneer ze bijvoorbeeld een nieuw geneesmiddel testen, moeten ze ook het placebo-effect nagaan, dat wil zeggen: het feit dat een bepaald percentage patiënten beter wordt als je hun een suikerpilletje geeft en zegt dat het een geneesmiddel is. Materiële gebeurtenissen scheiden van geestelijke gebeurtenissen is een kunstmatige omstandigheid die uitsluitend in het wetenschappelijk laboratorium plaatsheeft. Zo werkt het in de echte wereld niet.

Als je net zoals de meeste mensen bent, ontplooi je zo nu en dan je mentale kracht in de hoop gebeurtenissen te beïnvloeden. Misschien heb je ontdekt dat je een aantal van je wensen kunt vervullen met behulp van visualisatie of affirmaties of andere vormen van 'positief denken'. En als je dat niet hebt ontdekt, zul je zeker hebben ontdekt dat je door je zorgen over iets te maken datgene juist oproept. Misschien bid je, stuur je 'licht' of 'goede energie' of gewoon vriendelijke gedachten naar mensen die je hulp nodig lijken te hebben. Dat zou je niet doen als je niet geloofde dat wat er in je geest gebeurt eventueel iets zou kunnen uitmaken. Door speciale technieken toe te passen om hun gedachten te concentreren en te projecteren kunnen magiërs enkele opmerkelijke effecten bereiken. Je zult dit vermogen waarschijnlijk zelf ontwikkelen terwijl je alchemist wordt. Maar de magie van gedachteprojectie is op zichzelf nog geen alchemie.

In de Tibetaanse alchemie is de steen der wijzen een magische diamant. Deze zou de kracht hebben om gif in een geneesmiddel te veranderen. Natuurlijk zou de basismagie die controle over je geest is een ingewijde in staat kunnen stellen gif te drinken zonder ziek te worden. Net als op een spijkerbed liggen of over hete kolen lopen houdt die stunt in dat je zo krachtig concentreert dat je niet gedeerd wordt door iets schadelijks. De magiër verandert niet en het gif evenmin. Maar het

schadelijke *heilzaam* maken is een heel ander soort procedure. Daarvoor is nauwkeurige kennis van het gif nodig, kennis die onmogelijk kan worden verworven door ongedeed te blijven.

Er bestaat een relatie tussen jou en alles wat je zou willen beïnvloeden. Als een van de partijen in een relatie verandert, wordt de relatie zelf veranderd. Omgekeerd verandert elke verandering in de relatie *beide* partijen. Dus als je iets wilt veranderen, is het eerste wat je moet doen de ware aard van je relatie ermee ontdekken. Dan zul je in staat zijn te begrijpen hoe je die kunt veranderen door jezelf te veranderen. Dit is de fundamentele logica van alchemie.

Klinkt eenvoudig, nietwaar? Helaas is het veel gemakkelijker gezegd dan gedaan, want de ware aard van een relatie ontdekken is helemaal niet gemakkelijk. Onze waarneming wordt versluierd door onze hoop en angsten, onze meningen, vooroordelen, sympathieën en antipathieën. Vaak is wat onze waarneming het meest verduistert juist onze wens om een object te veranderen. Laat me je een praktisch voorbeeld geven.

Onze magiër in de dop is een jonge vrouw die Annie heet. Op een avond gaat ze naar een bar waar een knappe gitarist optreedt die Carlos heet. Tijdens een van de pauzes in zijn optreden raken ze in gesprek en Carlos vraagt Annies telefoonnummer. Annie is opgetogen. De komende paar dagen wacht ze gretig op een telefoontje dat nooit komt. Op de vijfde dag voelt ze zich zo gefrustreerd dat ze besluit haar toevlucht tot magie te nemen.

Hoe zal ze het aanpakken? Annies eerste idee is visualisatie toe te passen. Ze steekt een kaars aan, sluit haar ogen en concentreert zich op een mentaal beeld van haar wens: de rinkelende telefoon, de stem van Carlos, haar geestige opmerkingen, zijn lach, zijn uitnodiging om samen uit te gaan. Wanneer het mentale beeld volmaakt is, probeert ze het naar hem toe te sturen, in de hoop dat het hem tot handelen zal aanzetten.

Zal dat werken? Misschien wel. Misschien niet. Maar zelfs als het werkt, is het geen alchemie. Annie probeert Carlos te veranderen, maar ze heeft niets aan Annie veranderd.

Laten we in plaats van ons op Carlos te richten eens kijken wat er in de relatie tussen hen gebeurt. Uiterlijk verkeert Annie in een passieve positie, wachtend op initiatief van Carlos. Innerlijk echter is Annie de

achtervolger. Haar lichaam zit stil, maar haar ziel zit Carlos achterna. Zoals je oma je waarschijnlijk wel heeft verteld, houden jongens er niet van om achterna gezeten te worden. Dus wanneer de visualisatie niet lukt, besluit Annie de aloude magie van 'doen alsof je moeilijk te versieren bent' te proberen. Ze zet haar mobiele telefoon uit, zodat als Carlos probeert te bellen hij haar voicemail krijgt.

Ook deze manoeuvre is geen alchemie. Ze is er alleen maar in geslaagd haar uiterlijke gedrag te veranderen, niet haar innerlijke toestand. Ze hoopt nog steeds het voorwerp van haar begeerte te manipuleren. Het echte probleem is dat ze de ware aard van haar relatie tot dat voorwerp niet heeft ontdekt. Ze heeft er maar één aspect van gezien: het feit dat zij innerlijk de achtervolger is. Maar wat achtervolgt ze precies? Wie is Carlos? Wat betekent hij echt voor haar?

Annie heeft een kantoorbaan die ze saai vindt. Haar leven is in haar ogen conventioneel en onbezield. Ze voelt zich tot Carlos aangetrokken omdat hij muzikant is. Ze stelt zich voor dat hij een artistiekerig, onconventioneel leven leidt en dat ze door daar deel van uit te maken haar eigen leven heel wat interessanter zou maken. Wat je oma je waarschijnlijk *niet* heeft verteld, is dat je wanneer je verliefd wordt op iemand die je nauwelijks kent, eigenlijk verliefd bent geworden op een niet verwezenlijkt potentieel bij jezelf. Je bent hartstikke gek op iets wat je zelf heimelijk wilt worden. Met andere woorden: Annie heeft helemaal geen relatie met de echte Carlos. De ware aard van de relatie is het verlangen van de conventionele Annie naar de artistiekerige en onconventionele Annie. Annie zit achter *zichzelf* aan.

Het 'gif' is in dit geval Annies gefrustreerde verlangen naar een ander leven. De alchemie begint door dat te proberen, de aard ervan te ervaren, alle uitwerkingen ervan te voelen. Als onze heldin daartoe bereid is, zal er iets in haar veranderen. Misschien zegt ze haar saaie baan op. Misschien begint ze haar eigen geblokkeerde creativiteit te ontwikkelen, gaat ze een avontuurlijke reis maken of interessantere vrienden zoeken. Ik weet niet precies wat ze gaat doen, maar als ze de relatie juist heeft waargenomen, zal Annie veranderen. Ze zal meer gaan lijken op de persoon die Carlos in haar voorstelling is.

Zal hij haar daardoor opbellen? Geen idee. De vraag is niet meer belangrijk. Alchemistische magie begint altijd met een specifieke wens, zoals willen dat iemand je opbelt. Geen wens is te dwaas, te triviaal of te

egoïstisch om als je basismaterie te dienen. (Daarom heet het ook zo.) Maar als je echt alchemie bedrijft, lijkt het resultaat misschien wel helemaal niet op wat je dacht dat je wilde. Alchemistische procedures veranderen de alchemist en daarbij vaak ook de wens die ze deed ontstaan.

Milieuvriendelijke magie

Stel je eens voor dat het onmogelijk zou zijn om je van afval te ontdoen. Stel je voor dat je moest bedenken hoe je elk ding dat je nu weggooit zou kunnen recyclen. Dan zou je uiteindelijk de alchemie uitvinden. Transmuteren is van een eenvoudig ding iets waardevols maken, van een schadelijk ding iets nuttige maken. Je zou kunnen zeggen dat het een vorm van heilige ecologie is.

In de wereld van de natuur doet zich voortdurend recycling voor. Neem bijvoorbeeld de composthoop. Deze bestaat uit dingen die er niet erg lekker uitzien of ruiken – mest, keukenafval, rottend gemaaid gras – en wemelt van de insecten en wurmen. Je doet een handvol van deze troep in een gat, samen met een bol die er als een kleine ui uitziet en ruikt. Vervolgens ontspringt er in de lente een narcis uit dat gat. Hoe werd al die donkere, stinkende rommel veranderd in iets dat zo geurig is en zo wit? Waar kwam die aangename geur vandaan? Die witheid? Er werd organische materie gerecycled en biologen kunnen uitleggen hoe, maar toch kun je het pure wonder ervan niet wegverklaren, kun je niet verklaren hoe onedele materie in iets zo schitterends werd gerecycled. Alchemisten zouden zeggen dat de natuur naar het sublieme streeft, dat ze het bereikt met behulp van procedures die mensen kunnen bestuderen en nadoen. De logica van de composthoop kan op vele menselijke strevingen en ondernemingen worden toegepast, met dezelfde sublieme resultaten. Magiërs helpen de magische neigingen van de natuur zelf alleen maar een handje.

Hoewel je waarschijnlijk wel het nut inziet van kranten en keukenafval recyclen, begrijp je misschien niet wat recycling te maken heeft met minder tastbare verschijnselen als negatieve gedachten, gevoelens, ervaringen en levensomstandigheden. Waarom zou je de moeite nemen om schijnbaar waardeloze gesteldheden als vijandigheid of teleurstelling, depressiviteit of verslaving te recyclen? Zou het niet beter zijn om daar gewoon helemaal vanaf te komen?

Laten we eens een gedachte-experiment doen. We weten dat de stoffelijke dingen die we wegspoelen of weggooien niet van de aarde verdwijnen. We maken ons huis schoon door afgekeurde voorwerpen en substanties naar elders te sturen, zodat ze het probleem van een ander worden. Als hetzelfde nu eens gold voor de gedachten en gevoelens die we als troep behandelen? Als onze geest nu eens deel had aan een collectieve atmosfeer die we 'inademen' en 'uitademen' wanneer we denken, precies zoals ons lichaam in een collectieve atmosfeer leeft die we in- en uitademen? Dan zouden gedachten, evenals de lucht in onze longen, alleen maar tijdelijk privé zijn. Wat je uitademt zou later door anderen worden ingeademd.

Wanneer je hoest of niest, worden bacillen die zich in jou bevonden naar de gemeenschappelijke atmosfeer uitgedreven, waar ze waarschijnlijk iemand anders zullen aansteken. Als dit ook voor gedachten zou gelden, werd vijandig of angstig of moedeloos worden net zoiets als een virus oplopen en deze gevoelens uitbraken zou net zoiets zijn als hoesten of niezen. Er zou dan ook zoiets als denkvervuiling bestaan. Tijdens het spitsverkeer zou je dan hoofdpijn kunnen krijgen en je een beetje misselijk kunnen voelen wanneer de uitstoot van verkeersagressie boven de toegestane waarde kwam. De populaire media zouden dan als schoorstenen kunnen worden beschouwd die zwavelachtige wolken hebzucht, angst, rusteloosheid en prikkeling uitspuwen. Als politieke campagnes onverkwikkelijk werden, zou je geest misschien behoefte hebben aan een gasmasker. Zoals wind en regen de fysische atmosfeer weer fris doen worden en door allerlei aangename geuren haar zoet maken, zo zouden opgewekte nieuwe ideeën de bedompte lucht verdrijven. Tevreden gedachten zouden als pas omgespitte aarde kunnen ruiken, liefdevolle gedachten als koekjes in de oven.

Wanneer het koud is, kun je de vorm van je uitademing zien. Ze drijft zo snel uiteen dat je even later niet meer kunt zien dat die van jou afkomstig was. Dit geldt in algemene zin ook voor gedachten. De meeste zijn al diffuus terwijl we ze denken en worden dat nog meer nadat ze ons verlaten. We kunnen echter ook op een doelbewustere manier uitademen. Je blaast op een lucifer om deze uit te doven. Wanneer je vuur maakt in een open haard, blaas je misschien op een vlam om het vuur aan te wakkeren. Misschien blaas je op je bril om de glazen vochtig te maken voordat je ze poetst of blaas je op je vingertoppen om je nagel-

lak sneller te laten drogen. Afhankelijk van je bedoeling kan de lucht die je uitademt vuur aanwakkeren of doven, vochtigheid toevoegen of onttrekken. Als je begrijpt dat gedachten op lucht lijken, kun je allerlei nuttige effecten bereiken door ze opzettelijk 'uit te ademen'. Dit is het basisidee achter gedachtemagie. De techniek houdt in dat je een duidelijke bedoeling formuleert en deze dan in de juiste richting 'blaast'.

De wind kan luchtvervuiling naar elders blazen, maar hij kan slechte lucht niet in goede lucht veranderen. Daarvoor hebben we planten nodig. Hun ademhaling is het tegenovergestelde van die van ons: ze ademen kooldioxide in en zuurstof uit. Wat voor planten afvalstoffen zijn, is essentieel voor ons en vice versa. Ons afval is hun compost. Alchemisten zijn voor het gedachtemilieu wat planten voor het fysische milieu zijn. Ze kunnen het 'gevaarlijke afval' van de menselijke ervaring opnemen en als voeding, verfrissing en schoonheid aan de wereld teruggeven.

Het immuunsysteem van het lichaam heeft als taak om als lichaamsvreemd af te stoten wat niet op zijn eigen genetische materiaal lijkt. Maar het lichaam reageert normaal gesproken niet op die manier op wat we eten. Het brengt geen antilichamen in stelling om de lichaamsvreemde invasie van een Bic Mac en frites af te weren. In plaats daarvan transmuteert het dit twijfelachtige materiaal in energie en vervangstukken voor zijn eigen uitgeputte cellen. Wanneer je de steen der wijzen verwerft, gaat je innerlijk leven minder op een immuunsysteem lijken en meer op een spijsverteringsstelsel. Wat je instinctief als lichaamsvreemd en ongewenst wilt afstoten leer je in plaats daarvan door een proces van innerlijke stofwisseling te *metaboliseren*.

Evenals de recycling van letterlijk afval komen bij alchemistische transmutatie vaak procedures kijken die er niet bijzonder geheimzinnig uitzien. Wat deze handelingen magisch maakt, is hun motief, de geestesgesteldheid die ze veroorzaakt. Je aanvaardt wat je instinctief als slecht wilt verwerpen, omarmt het en gaat ermee aan het werk tot dat het in iets goeds is getransformeerd. Als transmuteren in plaats van afstoten je eerste impuls is geworden in de meeste negatieve situaties, doe je misschien gewone dingen, maar ben je geen gewone persoon. Je hebt dan *jezelf* al getransmuteerd, hebt de reflexmatige reactie op negativiteit veranderd waarmee je, evenals alle andere mensen, bent geboren. Je hebt het metabolisme van een magiër ontwikkeld.

Deze fundamentele verandering in 'spiritueel metabolisme' is wat het betekent om de steen der wijzen te verwerven. Zodra je deze hebt verworven zul je net zomin stap-voor-stapinstructies nodig hebben over hoe je verschijnselen moet transmuteren als je nu instructies nodig hebt over hoe je je voedsel moet verteren. Gewone situaties op magische wijze tegemoet treden zal je natuurlijk afgaan. Dit boek zal vooral gaan over wat alchemisten het 'Grote Werk' noemen: de vervaardiging van de steen. Om zover te komen had Flamel vierentwintig jaar nodig. (Nu Anselm uit beeld is heb je misschien meer geluk.) Toen het hem eenmaal was gelukt, was de rest zonneklaar en gemakkelijk.

De steen der wijzen is geen metaal of mineraal. Het is helemaal geen stoffelijk voorwerp. Wat is de steen der wijzen dan wel? Hier is een aanwijzing van Mahatma Gandhi: *Wees de verandering die je in de wereld wenst te zien*. Misschien dat je deze aanwijzing op dit moment als slechts een bumperstickermotto leest. Maar ooit zal het je misschien verbazen dat je die gratis hebt gehoord, dat hij niet in een of andere grot in de Himalaya verborgen is, bewaakt door hogepriesters, draken, Vestaalse maagden en bloedzwellende Tibetaanse goden. Want Gandhi heeft volledig uit de school geklapt, heeft het meest mysterieuze en krachtigste alchemistische geheim van allemaal verklapt. Het bevat de macht om een wereldrijk omver te werpen. Neem dat letterlijk!

Hermes en de hermetische leer

De vele esoterische tradities die tot de westerse alchemie hebben bijgedragen, hebben een gemeenschappelijke voorouder in de vorm van een verzameling geschriften die de verwoesting van de grote bibliotheek van Alexandrië overleefde. Deze geschriften staan bekend als de *Hermetica* en ze werden toegeschreven aan iemand die Hermes Trismegistus of 'Hermes de driewerf grootste' heette. Het ging waarschijnlijk meer om een merknaam die werd gebruikt voor het werk van een aantal verschillende schrijvers gedurende meerdere eeuwen dan om de naam van een bepaalde persoon.

Meestal wordt verteld dat de teksten werden geschreven door oude Egyptenaren en later door de Grieken werden ontdekt, maar

een aantal geleerden meent dat het andersom was. Conventionele historici vinden het lastig om er precies achter te komen, omdat ze aannemen dat de naamgenoot van de auteur – de Griekse god Hermes (bij de Egyptenaren bekend als Thoth) – uitsluitend in de mythologie bestaat. Als je de premisse aanvaardt dat Hermes echt een wezen is met als taak boodschappen uit de spirituele wereld naar mensen over te brengen, is het veel gemakkelijker te begrijpen hoe niet alleen Grieken en oude Egyptenaren maar ook joodse kabbalisten, islamitische soefi's, gnostische christenen, Tibetaanse boeddhisten en Chinese taoïsten steeds maar met variaties op hetzelfde idee bleven komen. De Grieken en/of Egyptenaren gebruikten zijn naam voor hun alchemistische teksten omdat hij de werkelijke bron ervan was.

Een hermetist – letterlijk een bondgenoot van Hermes – is iemand die probeert de aardse wereld te begrijpen in het licht van de spirituele wereld. Mijn woordenboek definieert 'hermetische leer' als een synoniem voor alchemie. Tijdens de middeleeuwen was dit waar en misschien zal het ooit opnieuw waar zijn. Tegenwoordig zouden de meeste mensen die zich hermetisten noemen zich geen alchemisten noemen.

Alchemie is de praktische toepassing van wat de hermetist aanneemt. Hermetisten uit de oudheid en de middeleeuwen verwierpen spirituele kennis om er iets nuttigs mee te doen. Gedurende de Renaissance verschoof deze pragmatische impuls naar de natuurwetenschappen. Hermetisten verwachtten over het algemeen niet langer dat hun navorsingen praktische vruchten zouden dragen. Ze hielden op met hun pogingen wonderen te verrichten. Sommigen geloofden zelfs niet langer dat magie mogelijk was.

Hedendaagse alchemisten zijn de hermetisten dank verschuldigd omdat zij de alchemistische theorie hebben bewaard en ontwikkeld. Maar die theorie is niet veel waard als ze niet in de praktijk wordt beproefd. Hermetisten die zonder religieuze overtuiging of wetenschappelijke gestrengheid de spirituele wereld willen leren kennen, kunnen maar al te gemakkelijk pretentieuze zonderlingen worden. Juist magiërs die kennis toepassen, proberen of de hermetische ontdekkingen bruikbaar zijn.

